

РОЗДІЛ III. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1447-4560>
Дунда Ю.О., здобувач 4-го курсу підготовки,
спеціальність «Менеджмент»
Вінницький інститут університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-30-16>

ГЕНЕЗИС ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

GENESIS OF THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISES

Анотація. У статті досліджено зовнішньоекономічна діяльність, яка має велике значення для економіки кожної країни, оскільки вона впливає на обсяг зовнішньої торгівлі, інвестиції, технологічний обмін, рівень зайнятості та економічне зростання. Глобалізація значно впливає на зовнішньоекономічну діяльність держав. Вона сприяє збільшенню обсягу міжнародної торгівлі, розвитку міжнародних інвестицій, обміну технологіями та капіталом. Міжнародна торгівля сприяє зниженню цін на імпортовані товари, розширює асортимент доступних продуктів для споживачів та сприяє збільшенню конкуренції на внутрішньому ринку. Історія зовнішньоекономічної діяльності налічує тисячоліття і пройшла через безліч змін та розвитку. У давнину торгівля була одним з основних способів обміну товарами між різними спільнотами та народами. Теорії зовнішньоекономічної діяльності постійно еволюціонують відповідно до змін у світовій економіці та політиці: теорія абсолютної переваги; теорія відносних переваг; теорія компаративних витрат; теорія нової торгівлі; теорія глобалізації.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічна торгівля, глобалізація, генезис зовнішньоекономічної діяльності, підприємство.

Abstract. The article examines foreign economic activity, which is of great importance for the economy of each country, as it affects the volume of foreign trade, investment, technological exchange, employment and economic growth. Globalization significantly affects the foreign economic activity of states. It contributes to the increase in the volume of international trade, the development of international investments, the exchange of technologies and capital. International trade helps lower prices for imported goods, expands the range of products available to consumers and increases competition in the domestic market. The history of foreign economic activity goes back thousands of years and has gone through many changes and developments. In ancient times, trade was one of

the main ways of exchanging goods between different communities and peoples. Theories of foreign economic activity are constantly evolving in accordance with changes in the world economy and politics: the theory of absolute superiority; the theory of relative advantages; the theory of comparative costs; the theory of new trade; globalization theory.

Keywords: foreign economic activity, foreign economic trade, globalization, genesis of foreign economic activity, enterprise.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність має велике значення для економіки кожної країни, оскільки вона впливає на обсяг зовнішньої торгівлі, інвестиції, технологічний обмін, рівень зайнятості та економічне зростання. У сучасному світі, коли міжнародні зв'язки стають все більш інтенсивними, важливо розвивати зовнішню економіку та брати участь у міжнародних економічних відносинах. Це допомагає країнам розширити свої ринки збуту, залучити інвестиції та технології, а також покращити свою конкурентоспроможність на світовому ринку. Тому актуальність зовнішньоекономічної діяльності полягає у її ролі у розвитку економіки та поліпшенні життя населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти генезису зовнішньоекономічної діяльності підприємств аналізувалися в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких В.Д. Андрианов, П.Ю. Беленький, В.М. Геєць, Б.М. Данилишин, Л.В. Дейнеко, Я.А. Жаліло, М.В. Жук, А.П. Кіреєв, Л. Клайт, В.В. Коломієць, А.І. Кредісов, А.С. Лисецький, С.Р. Маккінон, А.І. Мокій, А. Ніколас, Н.М. Пархоменко, В.І. Пила, М.А. Пивоварова, М.І. Фащевський, А.С. Філіпенко, Є.В. Хлобистов, Л.Г. Чернюк, Ю.С. Ширяєв, Д. Шнейдер.

Формування цілей. Метою статті є дослідження генезису зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. З розвитком глобалізації та прогресу технологій у новітній час, зовнішньоекономічна діяльність стала ще більш активною та різноманітною. Глобальна торгівля стала більш інтегрованою, обмін товарами та послугами став швидшим та ефективнішим завдяки розвитку транспорту, зв'язку та інформаційних технологій. Сьогодні зовнішньоекономічна діяльність відіграє ключову роль у світовій економіці, забезпечуючи країнам доступ до іноземних ринків, залучаючи іноземні інвестиції та сприяючи технологічному обміну та розвитку. Однак вона також стикається з викликами, такими як торгові війни, протекціонізм та фінансові кризи, які можуть негативно впливати на світову торгівлю та економіку в цілому.

Глобалізація значно впливає на зовнішньоекономічну діяльність держав. Вона сприяє збільшенню обсягу міжнародної торгівлі, розвитку міжнародних інвестицій, обміну технологіями та капіталом.

Основні тенденції впливу глобалізації на зовнішньоекономічну діяльність:

- збільшення обсягу торгівлі. Глобалізація сприяє зростанню світової економіки та збільшенню обсягу міжнародної торгівлі. Держави активно укладають торгові угоди та вживають заходів щодо зниження тарифів та бар'єрів для торгівлі;

- розвиток міжнародних інвестицій. Глобалізація сприяє міжнародній інтеграції ринків капіталу, що підвищує обсяг прямих та портфельних інвестицій між країнами;

- міжнародний обмін технологіями та капіталом. Глобалізація сприяє обміну технологіями та капіталом між країнами, що сприяє розвитку інновацій та підвищенню продуктивності праці;

- збільшення конкуренції. Глобалізація збільшує конкуренцію на світових ринках, що вимагає від держав розвитку конкурентоспроможності своїх товарів та послуг;

- зміна структури економіки. Глобалізація впливає на структуру економіки держав, сприяючи розвитку експортно-орієнтованих галузей та збільшенню участі у світових ланцюжках виробництва [1, 3, 6, 9, 12, 18, 21, 23].

Таким чином, глобалізація істотно впливає на зовнішньоекономічну діяльність держав, сприяючи їх економічному розвитку та інтеграції у світову економіку.

Суспільні трансформації можуть значно впливати на зовнішньоекономічну діяльність країни. Зміни в політичній системі, економічній структурі, законодавстві, культурі та інших сферах можуть призвести до зміни умов для зовнішньоторговельних відносин.

Наприклад, запровадження нових законів та регуляцій може вплинути на торгові бар'єри, мита та інші умови торгівлі з іноземними партнерами. Зміни в економічній політиці також можуть вплинути на курс національної валюти, що впливає на конкурентоспроможність товарів на світовому ринку [1, 3, 6, 9, 12, 18, 21, 23].

Окрім того, суспільні трансформації можуть вплинути на імідж країни на світовій арені. Посилення демократії та прав людини, боротьба з корупцією та інші позитивні зміни можуть залучити іноземні інвестори та покупців, що сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Таким чином, суспільні трансформації можуть як позитивно, так і негативно позначатися на зовнішньоекономічній діяльності країни, важливо враховувати ці фактори при розробці стратегії зовнішньоторговельних відносин.

Функціонування економіки країни залежить від участі у міжнародній торгівлі. Важливе значення має експорт товарів та послуг, оскільки він забезпечує прибуток та сприяє зростанню ВВП. Міжнародна торгівля сприяє зниженню цін на імпортовані товари, розширює асортимент доступних продуктів для споживачів та сприяє збільшенню конкуренції на внутрішньому ринку. Тому участь у міжнародній торгівлі є важливим чинником успішного функціонування економіки країни. Участь економіки країни у міжнародній торгівлі впливає її економічний розвиток, конкурентоспроможність і добробут населення. Участь у міжнародній торгівлі дозволяє країні розширити ринки збуту для своїх товарів та послуг, залучити іноземні інвестиції, технології та сировину, що сприяє розвитку виробництва, підвищення

рівня життя та скорочення безробіття. У той же час, беручи участь у міжнародній торгівлі, країна зазнає конкуренції та може зіткнутися з тиском на своїх виробників з боку іноземних конкурентів. Тому важливо розробляти ефективну стратегію участі у міжнародній торгівлі, захищати свої інтереси та сприяти розвитку торговельних відносин з іншими країнами [1, 3, 6, 9, 12, 18, 21, 23].

Історія зовнішньоекономічної діяльності налічує тисячоліття і пройшла через безліч змін та розвитку. У давнину торгівля була одним з основних способів обміну товарами між різними спільнотами та народами. Торгові шляхи, такі як Шовковий шлях, древні морські маршрути та каравані торговці, відігравали важливу роль у розвитку світової економіки.

Теорії зовнішньоекономічної діяльності постійно еволюціонують відповідно до змін у світовій економіці та політиці. Деякі з основних теорій, що формувалися протягом часу, включають:

- Теорія абсолютної переваги – розроблена Адамом Смітом, вона стверджує, що країни повинні спеціалізуватися у виробництві тих товарів, у виробництві яких вони мають абсолютну перевагу. Ця теорія стала основою теорії міжнародної торгівлі;

- Теорія відносних переваг – запропонована Девідом Рікардо, ця теорія стверджує, що країни мають спеціалізуватися у виробництві товарів, у виробництві яких вони мають відносну перевагу. Ця теорія доповнила та доопрацювала теорію абсолютної переваги;

- Теорія компаративних витрат – запропонована Полом Семуельсоном, ця теорія стверджує, що спеціалізація та торгівля між країнами призводять до збільшення загального добробуту, навіть якщо одна країна має перевагу у всіх галузях виробництва;

- Теорія нової торгівлі – ця теорія, що розвивається наприкінці 20 століття, стверджує, що міжнародна торгівля може сприяти розвитку та зростанню економіки шляхом сприяння технологічному прогресу та інвестиціям;

- Теорія глобалізації – з розвитком технологій та зв'язків між країнами, цей напрямок теорій зовнішньоекономічної діяльності стверджує, що міжнародна торгівля та капіталовкладення об'єднують міжнародні ринки та роблять їх взаємозалежними [1, 3, 6, 9, 12, 18, 21, 23].

Отже, наведені теорії та їх еволюція допомагають зрозуміти причини та наслідки міжнародної торгівлі, інвестицій та інших форм зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. Зовнішньоекономічна політика країни включає набір заходів, механізмів і стратегій, вкладених у розвиток зовнішньоекономічних відносин, і зміцнення позиції держави у світовій арені.

Основні цілі зовнішньоекономічної політики включають: просування товарів та послуг на зовнішні ринки; залучення іноземних інвестицій; поліпшення торгових та економічних відносин з іншими країнами; захист інтересів національної економіки від негативного впливу зовнішніх факторів; участь у міжнародному економічному співробітництві та інтеграційних спільнотах.

Для досягнення зазначених цілей країна може вживати різних заходів, таких як укладання міжнародних торгових договорів, участь у міжнародних організаціях, проведення торгових місій та ярмарків, розробка інвестиційних програм та залучення іноземних інвесторів, сприяння розвитку експорту та диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В., Захарченко В.І., Величко М.Р. Оптимізація інвестиційного ризику з використанням інструменту його диверсифікації. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління* : зб. наук. праць. Одеса: ОНУ, 2019. Вип. 1/41. Т. 18. С.57-68.
2. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Завдання оцінки фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021. С. 74-77.
3. Балахонова О.В. Теорії конкуренції та практики визначення конкурентоспроможності в умовах безпекоорієнтованого розвитку. Колектив. моногр.; за ред. М.М.Меркулова. Ізмаїл-Одеса: Фенікс, 2020. 196 с.
4. Балахонова О.В. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика. Колектив моногр., книга сьома / за ред. д.е.н, проф. Кузнєцова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 340 с.
5. Балахонова О.В. Удосконалення підходів в дослідженнях саморозвитку виробничо-господарських систем. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління* : зб. наук. праць. Одеса: ОНУ, 2020. Вип. 3/46. Т. 20. С.146-159.
6. Балахонова О.В. Характер інноваційності сучасних економічних систем. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* : зб. наук. праць. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Серія: Економіка і менеджмент Вип. 43. С.4-12.
7. Балахонова О.В. Аналіз підходів до вибору господарської системи сталого розвитку. *Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації* : зб. наук. праць. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 6. С.4-13.
8. Балахонова О.В. Економічна політика країни в контексті бюджетних обмежень. *Матер. X міжнар. науково-практ. конф. «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств»*. Одеса, Державний університет «Одеська політехніка» 2021. С.57-59.
9. Балахонова О.В., Мельниченко Д.О. Удосконалення системи управління персоналом в лікувально-профілактичній установі. *Матер. VIII міжнар. науково-практ. конф. «Глобалізація: співвідношення міжнародних та національних економічних інтересів під впливом нових викликів»* (9 квітня 2021) Одеса, 2021. С.55-59.
10. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика*

управління: зб. наук. праць. Одеса: Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.

11. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва»* (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.

12. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *«Економіка. Фінанси. Право»*. № 11/1. 2017. С.54-58.

13. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.

14. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Оцінка показників в процесі фінансового планування підприємства. *Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України* : зб. наук. праць. Вінниця, 2020. С. 223-225.

15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. 2017. № 22. С. 64-76.

16. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Клівіденко Л.М. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств в умовах системних перетворень. *Вісник Львівської комерційної академії*. Серія економічна. 2016. № 50. С. 157-161.

17. Гріщенко І.В., Громова О.Є. Методи підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства в умовах забезпечення конкурентоспроможності продукції. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2014. №1(41). С. 14-18.

18. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Одінцова О.О. Механізм формування конкурентоспроможності підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-626>.

19. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Виявлення порушень у процесі аудиту фінансової звітності підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2018. Вип. 54. С. 133-138.

20. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2020. Вип. 60. С. 30-34.

21. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П., Циганчук В.А. Методи формування конкурентоспроможності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-82>.

22. Балахонова О.В., Захарченко В.І. Обґрунтування побудови механізму управління інноваційним розвитком регіону. *Науковий журнал «Інноваційна економіка»*. 2016. №7-8 (64). С.86-89.

23. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник*. Науки: економіка, педагогіка. 2020. № 2. С. 14- 18.